

Beschrijving Bos Rijkke
voor aanwijzing gemeentelijk (groen)monument

Bos Rijkee

Oorspronkelijke functie : Geriefhoutbos behorend bij Huis Rijkee (Ambachtsherenhuis) aan de Cortgene 9

Eigenaar : Gemeente Alblasterdam

Kadasternummer : sectie A 8669

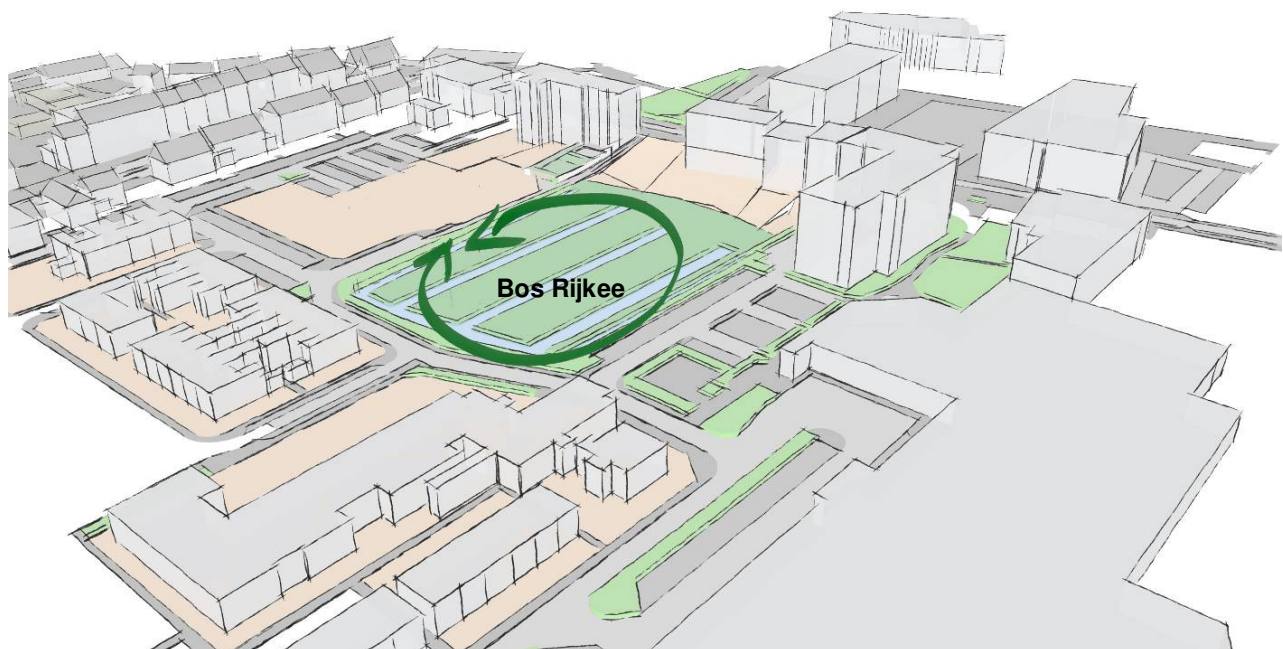
Oppervlakte bosgebied : 5400 m²

Tuin naast Huis Rijkee

Eigenaar : Woonkracht 10, Zwijndrecht

Kadasternummer : sectie A 8668

Oppervlakte tuin : 406 m²

Inleiding

Het Bos van Rijkee is een bijzondere locatie in het hart van Alblasserdam. Het is een van de weinige groene plekken in het centrum van het dorp. Het ligt als een groene enclave achter de woningen van de dijk en heeft een belangrijke historische waarde. Het Bos ligt achter Huis Rijkee. Dit herenhuis met monumentale status, heeft een hoge beeldbepalende waarde in het centrum. Dit herenhuis staat symbool voor het Alblasserdams verleden. Het huis is gebouwd in 1841.

Huidige functie:

Openbaar bosgebied met belangrijke functie voor de fauna vanwege verblijfsgebied voor vleermuizen en broedgebied voor een reigerkolonie.

Algemene Omschrijving:

Bos Rijkee is van oorsprong een geriefhoutbos behorend bij Huis Rijkee. Van oudsher zijn huis en Bos onlosmakelijk met elkaar verbonden geweest. Het Bos is doorsneden met enkele sloten die werden gegraven om de afwatering te verbeteren. Bij het uitdiepen werden de aangrenzende perceeltjes grond opgehoogd met de vrijgekomen bagger, volgens het zogenaamde rabattensysteem. Rond het Bos loopt een ringsloot. De ligging en de verkaveling zijn historisch gezien van groot belang. De verkaveling met sloten en lange percelen wordt aangeduid als het slagenlandschap. Dit is ontstaan in de 13^e eeuw. Grote rechthoekige blokken met een vaste breedte (100-115 m) en diepte (+/- 1250) werden uitgemeten en omgeven door afwateringstelsels om het veen te ontwateren en daarna in cultuur te nemen. Deze methode wordt ook wel aangeduid als de 'cope' ontginning. Tot in de 19^e eeuw maakte het Bos onderdeel uit van dit slagenlandschap.

Vanaf 1841 werd het stuk grond gebruikt voor verschillende doeleinden door de familie Rijkee. Deze familie woonde in het Ambachtsherenhuis. Voor een deel was het ingericht als moestuin, boomgaard en wandeltuin.

Daarnaast is de sloot parallel aan de Wilde Woutstraat het restant van een eeuwenoude kreek die in de rivier De Noord uitmondde. Dergelijke bossen kwamen van oudsher veel voor in het westen van Nederland, maar worden momenteel vrijwel nergens meer aangetroffen. Het Bos Rijkee is daarmee uniek te noemen.

Vanaf 1960 huurde de gemeente het Bos van de familie Rijkee. De gemeente zorgde ook voor het onderhoud. In 1987 wilde de gemeente het Bos omvormen naar parkeerplaats om het centrum meer op de kaart te zetten. Dit leidde tot de oprichting van een actiegroep "Behoud Bos Rijkee". Uiteindelijk werden de plannen in de ijskast gezet en werd de gemeente zich bewust van dit unieke groengebied.

De cultuurhistorische waarde (geschiedenis van familie Rijkee en het Huis Rijkee) speelt een belangrijke rol. Het is de laatste groene vlek in het centrum van Alblasserdam, waar dorpelingen wandelen, verpozen en spelen. Daarnaast heeft het Bos natuurwaarden. Er zijn veel verschillende soorten zangvogels te vinden, zoals vinken en mezensoorten, boomkruiper enz. Er worden geregeld spechten waargenomen, alsmede de Bosuil en de sperwer. Tot slot bevindt er zich sinds enkele jaren een kleine broedkolonie van blauwe reigers.

Ensemble waarde

Het monumentale huis met bijbehorende tuin en het Bos horen historisch bij elkaar. Ook in haar functie voor hakhoutbeheer hoort het Bos bij dit rijksmonument. De verbinding tussen het huis en het Bos is van grote ensemblewaarde. Zowel voor het huis als voor Alblasserdam. Ook op landelijk niveau heeft het een unieke zeldzaamheid en gaafheid (slagenlandschap in combinatie met het huis). Als laatste zorgt het Bos voor een verbindingsroute in het historische centrum.

Groenstructuur

Het Bos vormt een onderdeel van de groenstructuur in Alblasserdam. Het Bos behoort tot een van de grotere aaneengesloten groenvakken. In het volgebouwde centrum is dat uniek.

Hekwerk

Aan de voorkant van het Bos, langs de Cortgene, staat een ijzeren hekwerk.

De gietijzeren kolommen zijn vervaardigd door De Prins van Oranje, een ijzergieterij in Den Haag die vanaf 1840 in productie was. Met name de paalkop is uniek. Het hekwerk bestaat uit twaalf staanders. Een even aantal, een oneven aantal zou ongeluk brengen. Het hek dateert uit 1841.

Detail paalkop

Hekwerk met doorzicht naar het Bos

Historische waarde

Het Bos van het Huis Rijkee heeft een historische waarde die teruggaat tot 1841. De verkaveling heeft historische waarde die terug gaat tot de 11 e eeuw.

Stinzentuin

In de tuin naast het huis bevinden zich stenen muurtjes. Deze tuin is eigendom van Woonkrachtr 10. De tuin ligt op het talud van de dijk. In de tuin zijn terrassen gemaakt van bakstenen muurtjes, waarin stinzenbeplanting is aangebracht. Hierdoor werd het mogelijk de beplanting op het dijktaalud aan te brengen en op zijn plaats te houden. De muurtjes zorgden ervoor dat het water niet van de dijk af stroomde. Dit voorzorg in de vochtbehoefte van de planten. Voor de Alblasserwaard is dit een uitzonderlijk goed bewaarde situatie die uniek is in zijn soort. Het woord stinzen is ontleend aan *stins*. De naam die vanaf 1400 in de provincie Friesland werd gegeven aan een landhuis. Het Friese woord *stins* betekent steenhuis.

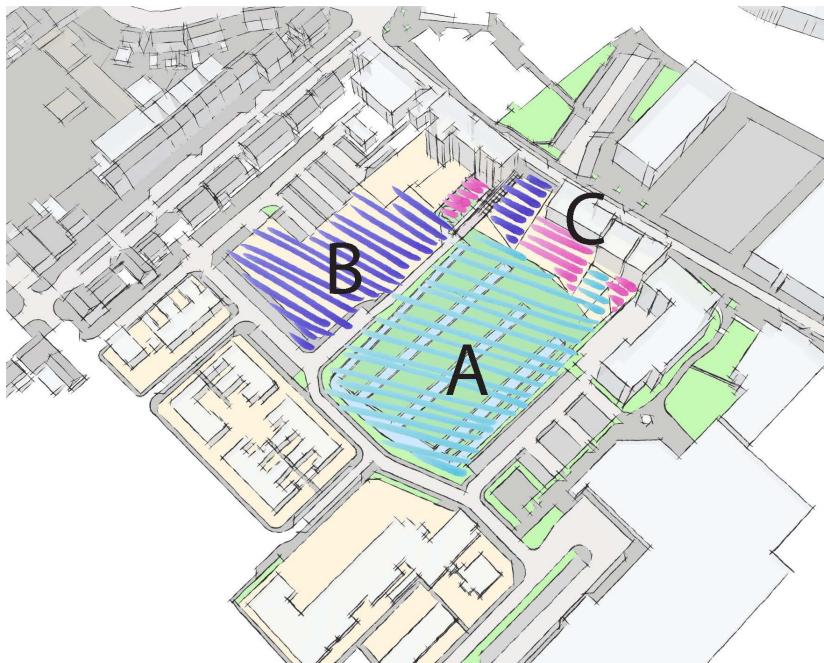

In de 18de en 19de eeuw kwam het landhuis in zwang. In die periode zijn bij de landhuizen fraaie parken of productiebossen aangelegd, eerst in de formele stijl, later volgens de mode van de landschapstijl. Op de gronden van die oude landhuizen komen specifieke planten voor, die in het voorjaar uitbundig bloeien. Deze planten worden stinzenplanten genoemd, ook elders in het land, waar ze ook dikwijls een voorkeur voor buitenplaatsen aan de dag leggen.

Stinzenplanten zijn verwilderde cultuurplanten die bij oude buitenplaatsen oorspronkelijk zijn aangeplant en sindsdien in stand werden gehouden. Sommige stinzenplanten hebben zich spontaan, op 'eigen kracht' gevestigd. De meeste soorten zijn aangeplant en al dan niet 'verwilderd'.

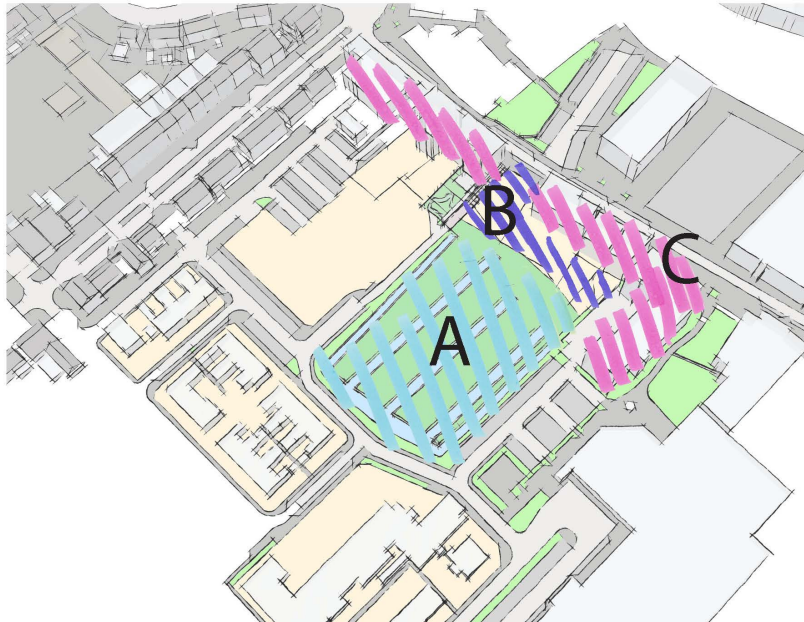
Deze planten zijn op eigen kracht gaan groeien buiten de plaats waar ze ooit zijn aangeplant of gezaaid. Als zo'n plant zich in stand kan houden zonder bewuste hulp van mensen, dan noemen wij hem 'ingeburgerd'.

Eigendomsgrenzen en indeling bos

Eigendomsgrenzen

Het plangebied is voor het grootste deel in eigendom van Gemeente Ablasterdam (A). De voormalige locatie van de Wipmolen is in eigendom van Woonkracht10. Om de zichtlijn op het bos en op de destijds gewenste ontwikkeling op de voornoemde locatie veilig te stellen, heeft Woonkracht10 de kavel tussen het pand van de Historische Vereniging en het Huis van Rijkke verworven. De overige kavels (C) zijn in particulier eigendom of in eigendom van een stichting.

Indeling

In grote lijnen kunnen de drie volgende zones worden benoemd:

A: Geriefhoutbos

B: Tuin van Rijkee + Stinsentuin

C: Particuliere tuinen

Cultuurhistorische waardering

	Laag	Positief	Hoog
Historische waarde (in relatie met Huis Rijkke)			X
Groenstructuur			X
Landschappelijke waarde			X
Stinzentuin met muren			X
Hekwerk Prins van Oranje			X
Ecologie			X
Middeleeuws slagenlandschap			X
Flora en fauna (behoud waardevolle bomen)			X
Stedenbouwkundig (betekenis voor 't centrum van Alblasserdam)			X
Ensemblewaarde (met het huis (rijksmonument) en met het dorp)			X
Uniciteit (zeldzaamheid / gaafheid)			X
Conclusie			X

Bronnen:

- ruimtelijke visie op de toekomst van het Bos van Rijkee, d.d. 7 juni 2014, bureau Kroner Den Haag
- ambachtsherenhuis Rijkee en zijn bewoners 1841-2012, mevrouw B.C. Ouweneel – van Dam
- Visie op Bos van Rijkee + schetstekeningen, door Lex Koelewijn, medewerker gemeente Alblasserdam

Bijlagen:

- Quikscan Bos van Rijkee Alblasserdam
- Overzicht broedvogels Bos van Rijkee
- Kadastertekening Bos Rijkee en Tuin